

PŘIJEDE PAPEŽ ANEB JAK OČEKÁVAT UTVRZENÍ VE VÍŘE?

Martin Sedloň

Připravujeme se na návštěvu papeže Benedikta XVI. K duchovní přípravě, ke které nás vyzvali naši biskupové, byla vybrána témata víra, naděje a láska v souvislosti s krizí identity, kterou současný člověk prožívá (srov. s prvním odst. pastýřského listu).

THLic. MARTIN SEDOŇ, OMI

Je členem Kongregace oblátů Panny Marie Neposkvrněné. Vystudoval spirituální teologii na Papežské Gregoriánské univerzitě (PUG) v Římě. Nyní působí jako duchovní správce poutního místa v Táboře-Klokotech.

Vědomí identity jako základ síly k životu

Pojem identita se v dnešní době používá poměrně hojně. Nepřekládá se českým výrazem "totožnost", protože jeho význam je příliš „úzký“ a většina lidí ho má spojený spíše s občanskými průkazy, rodnými čísly apod. Mezi vědeckými definicemi osobní identity najdeme zvláště v oblasti psychologie víceméně různé pokusy popsat to, co souvisí s tajemstvím sebeuvědomění nebo začlenění se do kategorií společnosti a života a jeho naplněného, smysluplného prožití. Samozřejmě jde i o uvědomění si v sobě toho, **co přetrvává v člověku bez ohledu na stále probíhající změny.**

Tato úvaha by měla pomoci nahlédnout identitu jako nejhlubší určení člověka vzhledem k biblickému poselství, vzhledem k poselství víry.

Osobní identita je odpověď na otázku, **kdo jsem ve vztahu k sobě a ve vztahu k druhým, ke svému okolí.** Jde tu

o otázku, kterou člověk klade sám sobě. Schopnost sebereflexe a sebeuvědomění je člověku vlastní. Nahlížení na identitu jako na osobní odpověď na osobní otázku v sobě nese samozřejmě možnost snadného omylu nebo alespoň značnou míru subjektivity. Ale to nám nevadí. Pokud by znalost a zkušenost osobní identity nedávala odpověď na výše uvedené otázky člověku osobně, pak se velmi vzdálíme od biblického poselství a dostaneme se jen do roviny myšlenkové, nebytostné. Teologovi, který nepřipustí osobní zkušenost, hrozí, že se jeho úvahy stanou odtržené od života.

Můžeme říci, že právě přístup a encykliky současného papeže jsou toho velmi silným potvrzujícím příkladem. Pro mnohé může být překvapením, jak tento důkladný teolog, „původním povoláním“ univerzitní profesor, staví člověku před oči životní zkušenosti konkrétních lidí; ať už ve středních audiencích, nebo zvláště ve své druhé encyklice *Spe salvi* (v českém překladu vydalo nakladatelství Paulínky, Praha 2008). Věřící musí jít cestou vlastní zkušenosti. Ve spojení se zkušeností celé církve se nemusejí bát. Dovolil bych si tvrdit, že současný papež svými encyklikami nepřináší na prvním místě „vědění“, jak věci „jsou a nejsou“, ale pomáhá věřícímu jeho zkušenost zmapovat ve světle Zjevení a zkušenosti církve všech dob. Odpověď na otázku, kdo jsem ve vztahu k sobě samému a ve vztahu k druhým člověk potřebuje, protože se jedná o součást

otázky smyslu jeho života a tedy v důsledku také o otázku vnitřní životní energie, integrity, schopnosti přežít.

V následujících řádcích nepůjde tedy ani tak o pojmenování toho, co by se mělo nebo nemělo, ale o pomyslné podání klíče, který může nám křesťanům pootevřít problém prožívání (nebo spíše neprožívání) naší křesťanské identity vůči sobě i vůči druhým.

Malé a velké identity

Před časem jsem četl v jedné knize zabývající se otázkou smyslu a identity řeholního a zasvěceného života v současném světě zajímavou jednoduchou úvahu na téma osobní identity ve světle Bible a křesťanské zkušenosti. (srov. RADCLIFFE, T. *Medvěd a mniška*. Karmelitánské nakladatelství – Krystal OP, 2004, s.XX.) Autor zmiňuje velkou a malou identitu člověka. Člověk má více identit, jak ve smyslu vícevrstevnosti své osobnosti, tak i ve vztahu k tomu, jak sám chápe, že je vnímán z vnějšku. Identitu člověka lze pojmenovat výrazy: muž, žena, rodič, muzikant, řidič, ředitel... a můžeme najít jistě mnoho dalších sebeuvědomění zásadních pro životní energii. Ovšem je jasné, že jen jedna z těch mnoha identit je klíčová. **To, co je mou „hlavní identitou“ se pozná, když je ohrožena.** Pokud tuto identitu něco nebo někdo ohrozí, člověk trpí strachem ze ztráty smyslu své existence, vnímá úbytek životní energie, roste jeho pocit ohrožení. To může vést až k depresi nebo agresivitě. Často má tento tlak z ohrožení „mého já“, smysluplnosti a naplněnosti mé existence na svědomí i lhaní, pomluvy a různé nečestné jednání i u těch lidí, kteří dříve byli velmi charakterními osobnostmi. Příklad nezvladatelný strach z odchodu do důchodu, strach ze ztráty své životní role... Člověk často v souvislosti s tímto tlakem ztratí úctu svého okolí i sebe sama.

Identita beze strachu

A co na to Bible, křesťanství, co na to postoj víry? Odvážil bych se tvrdit, že odpovědí právě na tento problém, který je jedním z hlavních zdrojů osobních i celosvětových konfliktů, je Boží zjevení. Bible nezjevuje na prvním místě, kdo a jaký je Bůh (to ostatně ani nejsme schopni pojmenovat). Kdo se vydá na cestu poznávání Boha, bude stále více objevovat to, co neví, než to, co mu bude jasné. **Bible na prvním místě zjevuje pravdu o člověku** (jak ji zmiňují i poslední papežové). Kdo je, kým má být, odkud přišel a kam jde, jaké má být jeho postavení vůči jeho okolí, ve stvoření, ve vztahu k ostatním lidem, vůči sobě, a co ho dělá opravdu šťastným.

O tom všem je napsána řada knih. Jako odpověď na problém zmíněného strachu ze ztráty své hlavní nosné identity bych zdůraznil tu, kterou nabízí současný papež ve své encyklice o naději. **Osvobození od tohoto bytostného strachu papež**

spojuje se smyslem důležitého pojmu dějin spásy, kterým je „vykoupení“:

Člověk je vykoupen láskou. To platí už v čistě světské oblasti. Když někdo ve svém životě zakusí velkou lásku, jako by v tom okamžiku zažil „vykoupení“, jež dává smysl celému jeho životu. Nicméně si velmi brzy všimne, že láska jemu věnovaná jeho životní problém sama o sobě neřeší; je napadnutelná a zranitelná. Může být znichovena smrtí. Člověk potřebuje lásku naprostou. Potřebuje jistotu, s níž může říci: „Ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížata, ani nic přítomného, ani nic budoucího, ani výška, ani hloubka, a vůbec nic stvořeného nebude nás moci odloučit od lásky Boží v Kristu Ježíši, našem Pánu.“ (Ř 8,38–39) Jestliže absolutní láska jako absolutně jistá existuje, potom – a jedině potom – je člověk „vykoupen“, ať se mu přihodí cokoli. Toto máme na mysli, když říkáme: Ježíš Kristus nás „vykoupil.“ Jeho prostřednictvím jsme si jisti Bohem – Bohem, který není nějakou vzdálenou „první příčinou“ světa, neboť jeho prvorozený Syn se stal člověkem a každý o něm může říci: „Žiji ve víře v Syna Božího, který si mě zamiloval a za mě se obětoval.“ (Ga 2,20) (Spe salvi, čl. 26)

Bůh totiž zjevuje a v křesťanství se naplňuje, že **člověku je zjevena a obnovena jeho původní nesmrtná identita**. To proto, aby byl osvobozen od strachu ze „ztráty“ nebo ze „smrti“ své hlavní identity, a tedy byl schopen milovat i v „ohrožení“ a mohl tak zažívat své plné určení, smysl své existence – své vykoupení, které mu nikdo a nic nemůže vzít. **Jde o identitu milovaného Božího dítěte (syna, dcery)**. Nejstarší novozákonní text o smyslu vtělení a narození Ježíše Krista je podle biblistů v listě Galatánům:

Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého syna, narozeného ze ženy, podrobeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří jsou zákonu podrobeni, tak abychom byli přijati za syny. Protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha volajícího Abba, Otče. A tak už nejsi otrok, nýbrž syn, a když syn, tedy z moci Boží i dědic. (Ga 4,4-7)

Mohli bychom říci, že místo pro hlavní identitu má zaujímat vědomí (zakoušení) Božího synovství, které je nezrušitelné a které se dokonce o to plněji projevuje a zakouší při ztrátě malých identit. V tom paradoxně může křesťan zažívat to, co sv. Pavel vyjadřuje slovy: „Když jsem slabý, právě tehdy jsem silný.“ (2 K 12,10) To neznamena, že malé identity nejsou důležité; naopak, jsou cestou k objevení a prožívání hlavní identity. Jsou také cestou ke službě druhým lidem a světu. Nicméně pokud se dostanou na místo té hlavní, mohou sice přinést dočasně významné ovoce, nicméně při jejich ohrožení a ztrátě se aktivizují stejně silné ničící síly. Psychologové říkají, že 70 % konfliktů mezi lidmi je způsobeno podvědomým strachem ze smrti. Životní zkušenost mluví také o smrti ekonomické, kariéřní, o smrti manželství, mateřské role atd., mluví nejen o smrti fyzické, ale i existenciální. **Bible mluví o mrtvých, kteří chodí, a o zemřelých, kteří žijí.** Blahoslavený, kdo je osudem přistižen a třeba i s bolestí zjistí, že to, co dávalo hlavní smysl a energii jeho životu, ho nezachrání navěky, a začne hledat pomoc a záchranu u Boha. Papež ve své encyklice o naději právě vidí jedinou cestu k opravdovému pokoji v nadpřirozené naději:

V tomto smyslu je pravdou, že kdo nezná Boha, třebaže může mít rozmanité naděje, je v zásadě bez naděje, bez oné velké naděje, která podpírá celý život (srov. Ef 2,12). Pravou, velkou nadějí člověka, která odolá všem zklamáním, může být jedině Bůh. Bůh, který nás miloval a dosud miluje „až do konce“, „až do skonání“ (srov. J 13,1 a 19,30). Koho se dotkne láska, začíná tušit, co znamená slovo naděje, s nímž jsme se setkali v obřadu křtu: od víry očekáváme „věčný život“ - pravý život, který je cele a neohroženě v celé

své plnosti jednoduše životem... A život ve svém celku je vztahem k Tomu, který je zdrojem života. Jsme-li ve vztahu k Tomu, který neumírá, který je Život sám a Láska sama, potom jsme v životě. Pak „žijeme“. (Spe salvi, čl.27)

Pokud se podíváme na nezákladnější prvek křesťanství, na to, co křesťana dělá křesťanem, tak je to právě křest. Opět bychom se mohli podívat na křest z mnoha úhlů pohledů, ale je jisté, že **ve své podstatě souvisí s nadpřirozenou, tedy i nezrušitelnou identitou**. Křtem jsme připodobněni ke Kristu a jde o to, zda tomu uvěříme. Dokonalý člověk, jak ho zamýšlel Bůh, je Ježíš Kristus. My jsme na cestě k tomu, abychom v Ném uskutečnili sami sebe, naleznli v Ném svou vlastní identitu. **Tajemství identity Božího synovství je opravdu klíčem** nejen k duchovnímu, ale i k životu na přirozené rovině. Tu nejhlubší a hlavní identitu, to, čím máme být, k čemu má člověk směřovat, můžeme a máme vidět v Ježíši Kristu.

Cesta ke zkušenosti pravé identity

Jak ale objevit, zakusit svou pravou hlavní nezrušitelnou identitu – slovy papeže: své vykoupení ze smrti svého života? Nejdříve je třeba vědět, co je jejím základním projevem. Co to

Foto: archiv redakce

vlastně je, jak se pozná. Jaká cesta vede k tomuto nejpodstatnějšímu životnímu objevu? **Co člověka činí nejvíce tím, čím má být?** Odpověď můžeme najít v jednom z nejkrásnějších a řeči bych nejpodstatnějších textů Nového zákona. Nalzáme ho ve 13. kapitole prvního listu Korintským:

A ukážu vám ještě vzácnější cestu: Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon. Kdybych měl dar prorocství, rozuměl všem tajemstvím světa a obsáhl všechno poznání, ano kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, ale lásku bych neměl, nejsem nic. A kdybych rozdál všechno, co mám, ano kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje. (1 K 13,1-5)

Snad právě tento text za všechny postačí, abychom pochopili, jaké světlo je třeba k objevení a zakoušení této naší nejhlubší identity. Jestliže jde o identitu Božího synovství a Bůh je láska, **co jiného nás může přivést k této pravdě o nás, než otevření se a usilování o lásku**.

V předmluvě KKC v čl. 25 je citována předmluva Římského katechismu:

Veškerá podstata nauky a vyučování musí být zaměřena na lásku, která nikdy nebude mít konce. Ať se již vysvětlují pravdy víry či důvody naděje, nebo povinnosti mravního jednání, vždy a ve všem je třeba zdůraznit lásku našeho Pána, aby tak všichni pochopili, že

Ukázky z knihy H. NOUWENA *Život milovaných dětí*

Máme-li se stát těmi, kdo jsou milováni, musíme si nejprve ozřejmit a uvědomit, že jsme ti, kdo byli „vzati“ nebo „vyvoleni“. Když ti píšu, že si nás Bůh vyvolil jako své milované syny, chci tím říci, že na nás Bůh shlédl z pohledu věčnosti a hledí na nás jako na jedinečné, zvláštní, cenné bytosti. Od věčnosti, dávno předtím, než ses narodil a stal ses součástí historie, jsi existoval v Božím srdci. Oči lásky tě vidí jako cenného, nekonečně krásného člověka, jako někoho, kdo má věčnou hodnotu.

Být vyvolen neznamená, že ti ostatní jsou odmítnuti. Sám víš, jak se v této navýsost soutěživé společnosti „vyvoleným“ dostává zvláštní pozornosti. Celé časopisy se specializují na „hrdiny“ sportu, filmu, hudby, hereckého umění a dalších oblastí, kde může člověk vyniknout. Být vyvolen jako ten, koho miluje Bůh, je něco naprosto jiného. Místo aby ostatní vylučovalo, zahrnuje je toto vyvolení do sebe. Místo aby ostatní byli odmítnuti jako méněcenní, jsou přijati ve své vlastní jedinečnosti.

Nevzdáváme se slova „vyvolen“, neponecháváme je světu. Mějme odvahu si je přisvojit, i když je stále nechápeme. Musíš se přidržet pravdy, že jsi vyvolen. Tato pravda je základem, na němž můžeš vybudovat svůj život milovaného člověka. Když ztratíš kontakt se svým vyvolením, vystavuješ se pokušení sebeodmítání, a toto pokušení podrývá možnost tvého růstu jako růstu člověka, který je milován.

Rozhlížím-li se po svém nitru i okolo sebe, zavalují mě temné hlasy, které mi říkají: „Nejsi nic zvláštního, jsi prostě jedna osoba z milionu, tvůj život – to jsou prostě jedna ústa, která je třeba živit navíc, tvé potřeby znamenají jen jeden další problém, který je třeba řešit.“ Tyto hlasy jsou stále mocnější, zvláště v této době, která je charakteristická množstvím rozvrácených vztahů. Mnoho dětí nikdy nezakusí pocit, že by byly na světě vítány. Za jejich nervózními úsměvy se často skrývá otázka: „Přeje si mě tu někdo?“ Někteří mladí lidé dokonce slyší od svých matek: „Vlastně jsme tě ani nečekali, ale když jsem zjistila, že jsem těhotná, rozhodla jsem se tě nějak přijmout... Byl jsi něco jako náhoda.“ Taková slova a takové přístupy člověku nijak nepomohou v tom, aby se cítil „vyvolený“.

Náš svět je plný lidí, kteří se ptají, zda by nebylo lepší, kdyby se byli nenarodili. Když se necítíme milováni těmi, kdo nám dali život, můžeme i po celý život trpět nízkou mírou sebeúcty, která pak snadno vede k depresi, zoufalství, ba i k sebevraždě.

Uprostřed této krajně bolestné reality se musíme odvážit přijmout pravdu, že jsme Boží vyvolení, i když si nás nevyvolil tento svět. Dokud dovolíme svým rodičům, sourozencům, učitelům, přátelům a milencům určovat, jsme-li vyvoleni nebo ne, jsme chyceni do sítě dusivého světa, který nás přijímá nebo odmítá podle svého vlastního programu efektivnosti a kontroly.

Osvojit si pravdu o svém vlastním vyvolení je drtivý úkol, je to celoživotní práce, protože svět trvá na své snaze zatáhnout nás do temnoty pochyb o sobě, snížené sebeúcty, sebeodmítání a deprese. To proto, že jako nejistí, bázliví lidé, odmítající sami sebe, jsme pro síly, jež nás obklopují, nejužitečnější a nejmanipulovatelnější. Náš velký duchovní boj začíná (a nikdy nekončí) přijetím vlastního vyvolení.

Celý text výňatku lze využít v katechezi jako výchozí text k přemýšlení, k diskusi... Text je ke stažení na www.cestykatecheze.cz

The pope is coming or how to expect confirmation in faith?

Summary: The author deals with the sense of personal identity as fundamental vital strength of a man. One is able to get to know his main identity at the moment of its endangering. The only identity, which can be threaten by nothing, is the identity of beloved God's son, God's child. God reveals it to man and grants it to him in baptism. The way to its recognition is love, given by the Holy Spirit, which enables to love and to experience love even there, where it is not possible naturally.

každý úkon dokonalé křesťanské ctnosti má svůj původ jen v lásce, stejně tak jako má v ní svůj poslední cíl.

Láska prozrazuje člověku jeho podstatu, k čemu je stvořen. Ať ve chvíli, kdy opravdu nesobecky miluje, nebo když zakouší, že je milován. Člověk byl stvořen z lásky a pro lásku. **Když miluje Boha a zakouší, že je milován Bohem, zakouší své nehlubší a světem nezničitelné určení a přestává mít strach.** Ovšem je tu problém. Duchovní autor D. M. Moulinie, vyjadřuje skoro až vtipně něco velmi podstatného: „Nemilujeme Boha, protože nevíme, že nás miluje, a nevíme, že nás miluje, protože ho nemilujeme.“ A hned ukazuje stejně hutným způsobem cestu: „A z tohoto začarovaného kruhu nás chce vysvobodit Zjevení“ (*Jákobův zápas*, nakladatelství Zvon, 1996, s. 5).

Víra jako zkušenost lásky a naděje

Tím se dostáváme k podstatě toho, o co ve **Zjevení** jde. Člověku nestačí předat informaci, že je z lásky a k lásce stvořen, ale je třeba ho disponovat k otevřenosti daru **Ducha Svatého**, který je zosobněním nadpřirozené lásky, a tedy **umožňuje milovat a zakoušet lásku i tam, kde to je přirozeně nemožné.** A tak objevit své určení, svou nezrušitelnou identitu i tam, kde pro tmu nelásky je téměř neobjevitelná.

Benedikt XVI. věnuje svou první encykliku právě tomuto tématu. Hned v úvodu připomíná:

„Bůh je láska; kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm.“ (1 J 4,16) Tato slova prvního listu svatého apoštola Jana vyjadřují obzvláště zřetelně jádro křesťanské víry, tedy křesťanský obraz Boha, a také z toho vyplývající obraz člověka a jeho životní cesty. Ve stejném verši nám kromě toho Jan nabízí, abychom tak řekli, určitou souhrnnou formulaci křesťanské existence: „My kteří jsme uvěřili, poznali jsme lásku, jakou má Bůh k nám.“ – Uvěřili jsme v Boží lásku – právě tímto způsobem může křesťan vyjádřit základní rozhodnutí svého života. (Deus caritas est, čl.1)

Společenství prvních křesťanů vyrostla a byla živena především hlásaným Božím slovem o Boží lásce, vyrostla ze svědectví a zakoušení této lásky; o povolání a vyvolení člověka; o jeho pravé identitě v Kristu, o Božím synovství, o Božím dědictví; o jeho probuzení a prohlédnutí pro věčnost.

Závěrem nabízím čtenáři několik myšlenek z knihy Henri J. M. Nouwena *Život milovaných dětí*. Tento úryvek, který mi už před lety někdo poslal e-mailem, je pravděpodobně kompilátem několika odstavců. Domnívám se však, že je textem, který může pomoci kontemplotovat něco velmi podstatného a velmi konkrétně zahlédnout nezastupitelné poslání nás křesťanů v tomto světě, který je stále více chudý na opravdovou lásku.

Skrze křest jsme získali jistotu, že jsme Bohem milováni až do hloubky našich bytostí a našeho života (Totéž, co Bůh prohlásil o svém Synovi při křtu v Jordáně, platí pro každého z nás: Toto je můj milovaný syn, toto je má milovaná dcera.). Na jejím základě můžeme lásku dávat zakoušet druhým, aby se i oni obrátili s důvěrou k Bohu a mohli být díky této naší službě, ke které jsme byli „vyvoleni“, získáni pro účast na nekonečném Božím společenství, na nezničitelném Božím životě.